

ROBERT CASTEL SAYISI İÇİN MAKALE ÇAĞRISI

Türkiye’de sosyal sorunu, ücretliler toplumunun dönüşümünü ve toplumsal mensubiyet yitimi hallerini Robert Castel ile birlikte düşünmek...

Sosyal sorunun ortaya çıkışı ve bu sorunun doğurduğu altüst oluşlara karşı çare arayışı, hiç kuşkusuz sosyolojinin özerk bir disiplin olarak ortaya çıkmasının temel motivasyonlarından birisi, belki de motivasyonlarının en önemlisiydi. 20. yüzyılın son yıllarında sosyal sorun üzerine kaleme alınmış bir eserin çok kısa bir süre içinde “klasikleşmesi” ise aradan geçen bir asırdan fazla süre içinde sosyal sorunun -kuşkusuz onun başkalaşmış hallerinin- halen sosyolojinin ve pek tabii ki toplumsallığımızın en temel gündemlerinden birini oluşturmaya devam ettiğinin en önemli kanıtını sundu. On yılı aşkın süren titiz ve özenli bir çalışmanın sonrasında okurlarla buluşan bu eserin başlığı *Sosyal Sorunun Başkalaşimleri – Ücretlilik Üzerine Bir Tarihyazımı* (“Les métamorphoses de la question sociale. Une chronique du salariat”) ve yazarı da 12 Mart 2013’te kaybetmiş olduğumuz Robert Castel’di.

Uzun yıllar psikiyatrinin ve “psikiyatrik rahatsızlığın” toplumsal olarak inşası üzerine gerçekleştirdiği sosyolojik incelemelerin akabinde, bu alanda “daha fazla söyleyecek sözü kalmadığına” karar veren Castel, 1980’lerden sonra kendisi için “yeni” ama sosyoloji için “eski” ve “kurucu” önemde bir temaya, sosyal soruna yüzünü dönmeye karar verdi. Aslında bu değişiklik Castel açısından bir kopuşu değil, yalnızca bir alan değiştirme anlamını taşımaktaydı. Zira o psikiyatri alanında araştırmalar yürütürken de, sosyal sorunu soruştururken de hep uç durumlarla, uçlarda yaşayan bireylerin durumlarıyla ilgilendi ve toplumda hâkim olan normları bu yöntemle anlamaya çalıştı. Tam da bu nedenle kopuşların değil, devamlılıkların ve devamlılık içindeki değişimlerin anlaşılmasına öncelik verdi. Bir başka deyişle, merkezde olanı anlayabilmek için dikkatini merkezin çevreye doğru ötelediğine yöneltti. Onun sosyolojisinde toplumsal bütünleşmeye dair sorunları anlayabilmenin yolu da toplumsal dışlanmayı anlamaktan ve bu ikisi arasındaki geçişlerin ayrımına varmaktan geçmekteydi.

Robert Castel’in sosyal sorunu merkezine alarak yaptığı üretimler ve geliştirdiği kavramsal çerçeve, günümüz kapitalizminin olduğu kadar kapitalizmin önceki evrelerinin ve hatta kapitalizm öncesi toplumların incelenmesi için de

oldukça elverişli araçları sunar. Her ne kadar, ücretliliğin ve sosyal sorunun evrimini “Hıristiyan Batı” toplumlarından hareketle feodalizmden başlayarak günümüze dek uzanan süreç içinde mercek altına almışsa da, Castel’in araştırmalarının sonucunda geliştirdiği analitik ve kavramsal çerçeve, sosyal sorunun Batı dışı toplumlarda yaşadığı dönüşümlerin incelenmesi için de oldukça elverişlidir.

Tam da bu nedenle Robert Castel’in kavramlarından hareketle ve tanımladığı sorunsal içinde kalmaya dikkat ederek; sosyal sorunu, sosyal mülkiyeti, ücretliler toplumunun yaşadığı dönüşümleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sosyal güvencesizlik hallerini ve toplumsal mensubiyet yitimi durumlarını özellikle Türkiye bağlamında ele alan veya Türkiye başta olmak üzere çeşitli tekil ülkelerdeki vaka analizlerinden hareketle tartışmaya açan makaleler ile yine Castel’in geliştirmiş olduğu kavramları açımlayan ve tartışan kuramsal makalelere 2014’ün ilk aylarında yayınlanmasını öngördüğümüz *Toplum ve Bilim*’in Robert Castel Sayısı’nda yer vermeyi düşünüyoruz.

Yayınlanacak makalelerin aşağıdaki temalara temas ederek kaleme alınmasını öngörüyoruz:

1. Değişimi anlamak, değişimi araştırmak
 - Değişimin düşüncesi olarak sosyoloji ile değişimin kendisi arasındaki ilişki
 - Aynı olan ile farklı olanın diyalektiği olarak başkalaşım terimi
 - Çevreyi soruşturarak merkezi anlama çabasının artıları, eksileri
2. Toplumsal bağ, toplumsal mensubiyet yitimi ve sosyal sorun
 - Türkiye’de sosyal sorunun varlığından -tarihte veya günümüzde- bahsedilebilir mi?
 - Osmanlı Devleti’nden modern Türkiye’ye toplumsal bağların zedelen-diği vaka analizleri
 - Türkiye’de neo-liberal dönemde toplumsal mensubiyet yitimi problemi
 - “Risklerin önünü almak” ne ölçüde “sosyalin idaresinin yeni bir formülü” olarak nitelendirilebilir?
 - Kentte ve kırdaki toplumsal mensubiyet yitimi
 - Türkiye’de toplumsal mensubiyetin varlığını ve yitimini uç örneklerden hareketle anlamak: hapishaneler, akıl hastaneleri, vs.
3. Sosyal devletin aşınması, sosyal güvencesizlik ve güvensizlik duygusu
 - Türkiye’de sosyal güvenlik reformu ve sosyal güvencesizlik
 - Türkiye’de “korunmak” ne anlama gelmektedir?
 - Türkiye’de birey oluş halleri: sosyal destekten yoksunluk örnekleri
 - Toplumsal cinsiyet, etnisite, yaş, bölge, vb. değişkenler çerçevesinde sosyal güvencesizlik
 - Türkiye’de sosyal hizmetin dünü ve/veya bugünü

4. Ücretliler Toplumunun Değişimleri

- Türkiye’de güvenceli çalışma ve güvencesiz çalışma: Sınırları, ayrımları.
- Taşeron işçilik, enformel çalışma, “prekarya” ve ücretli sınıfın kompartmanları
- Beyaz yakalıların mavi yakalılaşması
- Proleter koşullardan işçilik koşullarına, işçilik koşullarından ücretlilik koşullarına: Türkiye’de ücretliliğin serüveni

5. ‘Sosyal’sız Toplumlarda Yoksulluk Halleri

- Osmanlı’dan Türkiye’ye tarihsel gelişimi içinde yardım kurumları
- Türkiye’de yardımı hak etmek, Türkiye’de yardımla yaşamak
- Türkiye’de “çalışan yoksullar”: Yoksulluk sınırının altında yaşayan ücretliler
- Türkiye’de yardım kurumların gelişiminde dinsel yardımlaşma örüntülerinin etkisi
- Türkiye bağlamında “insanseverlik” kavramı nasıl okunabilir?
- Geçmişten günümüze “hayırseverlik”

6. Sosyal devletten sosyal yurttaş

- Ulus-devlet sonrası dönemde sosyal politika
- Türkiye’de yurttaşlığın sosyal ve siyasal eksenleri
- Sosyal yurttaşlığın ve sosyal adaletin öncülü/şartı olarak siyasal yurttaşlık?
- Türkiye’de toplumsal bir aradalığın bozulmasına yol açan siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal faktörleri ve bu faktörlerin arasındaki ilişkiyi Castel ile birlikte düşünmek
- Toplum olmaktan vazgeçmeksizin piyasayla beraber yaşanabilir mi? Toplumsal bir aradalıkla piyasanın varlığı hangi koşullarda bağdaşabilir?
- Herkes için asgari sosyal güvence kavramı günümüz toplumunda bir çözüm olabilir mi?

Bu sayıya katkı sunmak isteyen kişilerin, 250-300 kelimeden oluşan makale özetlerini en geç 15 Ağustos 2013’e kadar göndermiş olmaları gerekmektedir. Kabul edilen özetlerin 1 Eylül 2013’te açıklanmasından sonra, makalenin tamamlanmış halinin gönderilmesi için son tarih 15 Kasım 2013’tür.

Makale özetlerinizi doğrudan dosya editörlerine gönderebilirsiniz.

Dosya editörleri:

Verda İrtiş, Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

virtis@gsu.edu.tr

Cem Özatalay, Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

cozatalay@gsu.edu.tr